

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra sociálních studií a sociální pedagogiky

Bakalářský studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika pro vychovatele

Kód oboru: 7506R029

Název bakalářské práce:

RODINNÁ A SEXUÁLNÍ VÝCHOVA ŠKOLNÍ MLÁDEŽE
FAMILY AND SEX EDUCATION OF SCHOOL CHILDREN

Autor:

Jana Volfová
Náměstí 28. Října 2697
413 01 Roudnice n.L.

Podpis autora: _____



Vedoucí práce: prof. PhDr. Karel Rýdl, Csc.

Počet:

stran	obrázků	tabulek	grafů	zdrojů	příloh
51	0	16	7	7	4 + 1 CD

CD obsahuje celé znění bakalářské práce.

V Liberci dne: 30.4.2007

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: Jana Volfová
Adresa: Nám. 28. Října 2697, 413 01 Roudnice n.L.

Studijní program: Speciální pedagogika
Studijní obor: Speciální pedagogika pro vychovatele
Kód oboru: 7506R029

Název práce: RODINNÁ A SEXUÁLNÍ VÝCHOVA ŠKOLNÍ
MLÁDEŽE

Název práce v angličtině: FAMILY AND SEX EDUCATION OF SCHOOL
CHILDREN

Vedoucí práce: prof. PhDr. Karel Rýdl, Csc.

Termín odevzdání práce: 30. 04. 2007

Bakalářská práce musí splňovat požadavky pro udělení akademického titulu „bakalář“ (Bc.).


.....
vedoucí bakalářské práce


.....
děkan FP TUL


.....
vedoucí katedry

Zadání převzal (student): Jana Volfová

Datum: 28. 01. 2006

Podpis studenta: 

Cíl práce:

Zjištění stavu úrovně rodinné a sexuální výchovy u školní mládeže a stanovení vhodné formy obsahu učiva.

Základní literatura:

JANOŠKOVÁ, D., ONDRÁČKOVÁ, M. *Občanská výchova 7; Rodinná výchova 7: příručka učitele pro základní školy a víceletá gymnázia*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2004. ISBN 80-7238-326-4.

JANOŠKOVÁ, D., ONDRÁČKOVÁ, M., ČABALOVÁ, D. *Občanská výchova 8; Rodinná výchova 8: příručka učitele pro základní školy a víceletá gymnázia*. 1. vyd. Plzeň; Fraus, 2005. ISBN 80-7238-394-9.

SIELERT, U. *Sexuální výchova : kniha netradičních metod výuky*. 1. vyd. Praha: Trizonia, 1994. ISBN 80-85573-36-9.

TAUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 2.vyd. Praha: Fortuna, 1997. ISBN 80-7168-403-1.

SVATOŠ, T. *Rodinná a sexuální výchova; dnešní reflexe a citlivá místa : sborník příspěvků ze 6. celostátní konference: K aktuálním otázkám rodinné výchovy ; Hradec Králové 9.4.2003*. 1.vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-078-7.

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.


Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom(a) povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 30.4.2007

Podpis:



Poděkování

Za podporu a pomoc při tvorbě mé bakalářské práce bych chtěla poděkovat zejména vedoucímu práce prof. PhDr. Karlu Rýdlovi, Csc., že se mnou měl svatou trpělivost a okamžitě reagoval s připomínkami na mnou zasláné prvotiny.

Dále bych chtěla poděkovat paní ředitelce naší školy a kolegyním za umožnění průzkumu v hodinách rodinné výchovy.

A v neposlední řadě patří dík i mé rodině. Synovi, který mi obětoval v pokojíčku svůj počítač, dceři za pomoc při tvorbě grafů, ač má sama spoustu práce před státní zkouškou na pedagogické fakultě a také manželovi, který byl nucen překračovat stohy knih a téměř každý večer usínal sám, neboť já jsem byla ponořena do vědy.

Děkuji *Kalpana*

Název bakalářské práce: Rodinná a sexuální výchova školní mládeže
Název bakalářské práce: Family and sex education of school children
Jméno a příjmení autora: Jana Volfová
Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2007
Vedoucí bakalářské práce: prof. PhDr. Karel Rýdl, Csc.

Resumé:

Bakalářská práce se zabývala výukou rodinné a sexuální výchovy na základních školách a vycházela z nových trendů. Jejím cílem bylo zhodnotit současnou skladbu učiva a dle získaných výsledků průzkumu následně upravit učebních osnov. Práci tvořily dvě stěžejní oblasti. Část teoretická, která pomocí zpracování a prezentace odborných zdrojů a výukových materiálů objasňovala obsah a strukturu učiva rodinné výchovy a do ní integrované učivo sexuální výchovy. Praktická část zjišťovala pomocí dotazníků u 100 žáků postoje k jednotlivým tématům učiva. Výsledky ukazovaly hlavně na nedostatky v oblasti zdravého životního stylu a vyústěly v konkrétní navrhovaná opatření v oblasti přiměřené korekce učiva. Za největší přínos práce vzhledem k řešené problematice bylo možné považovat ucelený přehled vhodného učiva rodinné a sexuální výchovy školní mládeže.

Klíčová slova:

Rodinná výchova, sexuální výchova, průzkum, dotazník, hypotézy, postoje žáků, sociální vztahy, zdravý životní styl, učební osnovy.

Summary:

This bachelor work dealt with lessons of family and sex education on elementary schools. It went from new trends of teaching. The aim of this bachelor work was to sum up the composition of subject matter and from obtained results adjust the curriculum. This work created two pivotal parts. The first part was teoretic, which contained presentation and treatment of special sources and education materials. This section illuminated structure of family education in which was integrated sexual education. The second part was practical. In this section I gave to 100 students questionnaires which indicated stances of each student to various topics of learning. The results mainly indicated the deficiencies in education about healthy lifestyle. There were some reasonable suggested procurations about adjustment of education. The biggest benefit of this work, in this problems, we can consider the survey of suitable subject matter of family and sex education.

Keywords: Family education, sex education, survey, questionnaire, stances of students, healthy, lifestyle, social references, curriculum.

OBSAH

1 ÚVOD	8
2 TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU	10
2.1 Rodinná výchova na základní škole	
2.1.1 Pojetí a cíle předmětu	
2.1.2 Učební osnovy předmětu rodinná výchova	11
2.1.3 Šetření - Univerzita Karlova Praha	23
2.2 Sexuální výchova na základní škole	25
2.2.1 Sexuální výchova v proměnách současné školy	
3 PRAKTICKÁ ČÁST	34
3.1 Cíl praktické části	
3.1.1 Stanovení předpokladů	
3.2 Použité metody	35
3.3 Popis zkoumaného vzorku	
3.4 Průběh výzkumu	
3.5 Výsledky a jejich interpretace	41
3.6 Shrnutí výsledků praktické části a diskuse	44
4 ZÁVĚR	47
5 NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ	48
6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	50
7 SEZNAM PŘÍLOH	51

1. ÚVOD

Když jsem před šesti lety opustila profesi učitelky plavání, nastoupila jsem na základní školu jako učitelka tělesné výchovy. Na doplnění úvazku mi bylo přiděleno i vyučování čtyř hodin rodinné výchovy týdně ve třídách druhého stupně, neboť aprobovaná vyučující právě odcházela na mateřskou dovolenou. Tak jsem se začala pozvolna seznamovat s materiály, které jsem měla k tomuto předmětu k dispozici, abych mohla kolegyni kvalitně zastoupit. S hrůzou jsem ale zjistila, že učebnice rodinné výchovy lze použít jen velice omezeně a tématické plány na tento předmět jsou naprosto zastaralé, neboť se na škole kopírují už snad co škola stojí a nikdo je neaktualizuje. A tak mi nezbylo nic jiného, než si sehnat vhodné materiály k výuce a pokusila jsem se dle předepsaného rozsahu učiva sestavit svůj vlastní tématický plán pro jednotlivé ročníky druhého stupně základní školy. Dle mého názoru je náplní předmětu rodinná výchova připravit žáka na život a vybavit ho vědomostmi a zejména dovednostmi, které mu umožní nejen si uvědomit, ale také zvládat jeho budoucí roli v rodinném životě a stát se tak spolehlivým, dobrým partnerem a zodpovědným rodičem. Tento předmět je stále na většině škol chápán spíše jako okrajový. Z vlastní zkušenosti vím, že ho vyučují ti, kteří nemají naplněný úvazek, nebo třídní učitelé, kteří si v těchto hodinách dělají s tichým svolením vedení třídnické hodiny. Je to zřejmě fenomén dřívější doby, kdy tento předmět nebyl pevně zakotven v plánu výuky a tak ho všichni berou jako „něco navíc“, aby byla splněna hodinová dotace dle osnov ročníku.

Cílem mé práce je ověřit si, zda jsem při tvorbě učebních osnov pro jednotlivé ročníky uspořádala učivo vhodně, dle znalostí a potřeb žáků určité věkové kategorie. Na základě těchto výsledků bych se pokusila pro příští rok učební osnovy aktuálně upravit.

K průzkumu jsem použila explorativní metodu nestandardizovaného anonymního dotazníku s uzavřeným typem otázek s využitím hodnotové škály, týkajících se postojů žáka k určité problematice v rozsahu učiva dané třídy. V předvýzkumu jsem nejdříve žáky jiných tříd s otázkami v dotazníku seznámila, abych se ujistila, že jsou srozumitelné.

Respondenty byla heterogenní, uzavřená a formální skupina – třída – s počtem 25 žáků. Z každého ročníku druhého stupně základní školy jsem vybrala jednu takovou skupinu, což je celkem sto žáků, které jsem do průzkumu zapojila.

Ve své práci jsem se pokusila nejprve v teoretické části objasnit pojetí a cíle předmětu rodinné výchovy a pod tento předmět spadající sexuální výchovy. Součástí teoretické části jsou i učební osnovy předmětu rodinná výchova od 6. do 9. ročníku, z kterých jsem čerpala v průzkumu. Praktická část je zaměřena již na samotný průzkum, uvedla jsem zde okruhy a otázky využití v dotazníku, ale hlavně jsem se zaměřila na důkladné zpracování veškerých údajů, které z výzkumu vplynuly.

Doufám, že práce přispěje ke zkvalitnění výuky rodinné a sexuální výchovy nejen mně, ale i ostatním vyučujícím tohoto předmětu.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 RODINNÁ VÝCHOVA NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE

2.1.1 Pojetí a cíle předmětu

Základní škola má připravit žáky pro život v celé jeho bohatosti. Významnou součástí života, která mnohdy zásadně podmiňuje osobní spokojenost a pocit štěstí člověka, je jeho rodinný život. Úkolem rodinné výchovy je vybavit dítě takovými vědomostmi a zejména dovednostmi, které mu umožní nejen si uvědomit, ale také zvládat bez problémů jeho budoucí roli v rodinném životě a stát se tak spolehlivým, dobrým partnerem a zodpovědným rodičem.

Rodinná výchova se v současné době objevuje jako staronový, dříve zcela okrajový předmět. V novém pojetí by se měla stát rodinná výchova spolu s občanskou výchovou, s níž tvoří nedílný celek, jedním z profilujících předmětů. Měla by být významným prvkem, který pomáhá přetvářet školu, dříve spíše encyklopedickou, ve školu pro život.

Rodinná výchova je pojata jako praktická aplikace poznatků, které žáci získávají v běžném životě. Výuka má činnostní charakter. Jejím hlavním cílem je vybavit žáky praktickými dovednostmi pro život v rodině a ve společnosti, pro zdravý životní styl a odpovědné jednání k okolí. Nedílnou součástí tohoto předmětu je i sexuální výchova. Učivo rodinné výchovy je rozsáhlé a různorodé. Využívá poznatků z občanské výchovy, ale i dalších předmětů základní školy (např. přírodopis, fyzika, chemie atd.). Stává se jedním ze stěžejních předmětů, v němž se žáci učí aplikovat teoretické poznatky do každodenního života.

Předpokládám, že učitel bude k předmětu přistupovat tvůrčím způsobem a program předmětu bude konkretizovat, případně dále rozvíjet s ohledem na podmínky školy. Z těchto důvodů jsou v osnovách uvedeny pouze náměty na druhy činností a dovedností, které touto činností má žák získat, učivo žáků na 1. stupni základní školy je integrováno do předmětu prvouka, rozsahu dle uvážení třídní učitelky.

V průběhu čtyř let se z žáka – dítěte v rodině – stává jedinec – občan, vybavený teoretickými vědomostmi a dovednostmi pro samostatný život. V blízké budoucnosti si již může vybírat partnera a zakládat vlastní domácnost i rodinu. Této myšlence odpovídá i rozdělení učiva do jednotlivých ročníků.

Z nového pojetí výuky předmětů na základní škole můžeme pro jednotlivá témata z obsahu učiva stanovit klíčové kompetence žáků, tedy dovednosti, které by měli žáci na konci jedné kapitoly získat. Tak můžeme dosáhnout možnosti objektivního hodnocení přínosu předmětu rodinná výchova pro běžný život.

V následující části práce je podrobněji rozepsán obsah učiva rodinné výchovy v podobě, ve které je dnes obecně využíván na druhém stupni základní školy od 6. do 9. ročníku s integrovanými okruhy témat zabývajících se sexuální výchovou. Učební osnovy jsou doplněny o klíčové kompetence žáků, jejichž úroveň osvojení byla podnětem pro výzkum v praktické části práce.

2.1.2 Učební osnovy předmětu rodinná výchova

6. ročník

Učivo 6. ročníku úzce navazuje na témata probíraná v tomto ročníku v občanské výchově. V praktických činnostech rozvíjí a aplikuje téma rodina, její život v průběhu roku, zdravý životní styl, základy sexuální výchovy. Vzhledem k charakteru obsahu učiva je plánována výuka ve skupinách. V prvním pololetí skupiny smíšené, ve druhém pololetí skupiny dělené na chlapce a dívky. Plánovaný počet hodin: 33

Klíčové kompetence: Žáci umí základy vedení domácnosti, úpravu a údržbu bytu a základní pravidla péče o zdraví.

Obraz života rodiny v průběhu roku

- **Péče o prostředí domova**

byt, bydlení, potřeby rodiny vzhledem k bydlení

rodinný stůl, centrum života rodiny

úprava stolu k různým příležitostem (narozeniny, jmeniny, různá výročí)

Praktické činnosti:

sběr rostlinného materiálu, jeho sušení

aranžování živých květů

péče o pokojové květiny
úprava stolu k různým příležitostem
balení dárků
způsob předávání a přijímání dárků
situační hry

- **Organizace provozu domácnosti**

domácí práce, jejich časové rozvržení v průběhu dne, týdne, roku
zapojení všech členů rodiny
uspořádání věcí v domácnosti
pracovní pomůcky a prostředky
zásady hygieny a bezpečnosti práce

Praktické činnosti:

kompletní úklid bytu (pracovny)
běžný úklid
udržování pořádku na cvičném pracovišti
obsluha základních technických prostředků používaných v domácnosti (mechanických i elektrických)
relaxační cvičení po náročných pracovních úkonech v domácnosti

- **Příprava vánočních svátků**

vánoční tradice

Praktické činnosti:

zdobení cvičného bytu a školy
adventní věnec
úprava vánočních kompozic a vánočního stromku
úprava vánočního stolu
rychlení větviček okrasných dřevin
rychlení cibulovin

- **Ekonomika domácnosti**

hospodaření s finančními prostředky

pořizovací hodnota věcí, nákupy

rodinný a osobní rozpočet

Praktické činnosti:

sestavení rodinného rozpočtu

zjišťování cen

Zdraví člověka a péče o ně

zdravý způsob života, režim dne jednotlivých členů rodiny, čas k práci, čas k aktivnímu odpočinku, ke spánku, otužování

osobní hygiena, intimní hygiena chlapců i dívek

duševní hygiena, únava, prostředky relaxace, autogenní trénink

návykové látky a rizika jejich závislostí (kouření, alkohol a jiné drogy)

etika dospívání, používání kulturního slovníku v souvislosti se sexualitou

ochrana proti sexuálnímu zneužití

Praktické činnosti:

sestavení osobní výkonnostní křivky

praktická ukázka prostředků používaných v intimní hygieně ženy

relaxační cvičení, oční gymnastika, autogenní trénink

praktický nácvik slovních argumentů při obraně proti sexuálnímu zneužití

základní prvky sebeobrany

Obraz života rodiny v průběhu roku

velikonoční zvyky

pěstování rostlin v bytovém interiéru a v bezprostředním okolí bytu

Praktické činnosti:

velikonoční výzdoba cvičného bytu, školy

pletení pomlázky

kraslice

zhotovování doplňků pro pěstování rostlin a jejich aranžování

ošetřování rostlin, výsev, výsadba, přesazování

Bytové doplňky

funkční a estetické požadavky na bytový doplněk

vybavení domácí dílny a základní činnosti související s údržbou domácnosti

práce s textilním materiálem – dívky

práce s různými materiály: papír, dřevo, plasty, drát, kůže, textil – chlapci

spojovací materiály – chlapci

úprava povrchu

Praktické činnosti:

kompozice ze suchého materiálu

vyšívání, háčkování, drhání, paličkování, tkaní atd. – dívky

paspartování, rámování, drobné stavební a údržbářské práce – chlapci

údržba kola – chlapci

7. ročník

Učivo 7. ročníku otevírá další dimenze života rodiny a přispívá k získání všestranné orientace v problematice aktivního zdraví. Důraz je kladen na osvojení dovedností, které souvisejí s každodenní životosprávou a správnými návyky ve vztahu k návykovým látkám a sexualitě, s přípravou stravy v rodině z hlediska zdravé výživy, estetiky, stolování, nákladů na stravování a chování ve společnosti. Pozornost je věnována i kultuře odívání. Osvojení praktických dovedností při přípravě pokrmů a stolování je základem pro pozitivní změny ve stravování.

Doporučuje se, aby výuka probíhala ve smíšených skupinách v souladu s hygienickými a bezpečnostními předpisy. Počet hodin 33.

Klíčové kompetence: Žáci umí optimálně rozvrhnout svůj režim dne, chránit se před škodlivými vlivy vnějšího prostředí, uplatňovat zásady přispívající k upevňování zdraví a správných sexuálních návyků.

Společenské chování

zdravení, představování, oslovování

chování v restauraci

chování v divadle, na koncertě, v kině

host v rodině, úloha hostitele

Praktické činnosti:

nácvik verbální a neverbální komunikace formou situačních her

Na cestě za zdravím

proměny životního stylu v důsledku rozvoje civilizace (choroby hromadného výskytu a jejich prevence, životní prostředí a zdraví)

životní rytmy, režim dne, pohybová aktivita a zdraví, využívání volného času, vlastní program osobního rozvoje

prevence zneužívání návykových látek (rizika zneužívání – vliv na zdraví jedince, osobní realizaci, rodinné soužití, mechanismy vzniku závislosti, centra odborné pomoci)
sexuální chování a zdraví, etická stránka sexuality – vliv postojů, víry, morálky, sexualita a sdělovací prostředky, přenos HIV/AIDS
bezpečné chování v různých prostředích, v sociálním kontaktu s vrstevníky, v krizových situacích, odpovědnost za bezpečí své i ostatních

Praktické činnosti:

aktivní začleňování relaxačních a regeneračních postupů do režimu ve škole i mimo školu
návěky způsobů chování v různých krizových situacích (formou didaktických situačních her)
návěky sociálních dovedností – odolávání tlaku vrstevníků s rizikovým chováním a jiných osob (způsoby odmítání návykových látek)
orientace v institucích poskytujících pomoc, procvičování komunikace s linkou důvěry na modelových situacích

Výživa a stravování v rodině

denní stravovací režim, hygiena výživy
výživa a zdravotní stav člověka, zásady zdravé výživy
základní složky potravy
cizorodé látky v potravním řetězci
sestavování jídelníčku
potraviny rostlinného a živočišného původu, pochutiny
vybavení pracoviště pro přípravu pokrmů
zásady hygieny, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci
výběr, nákup a skladování poživatin
kultura stolování
technologie přípravy pokrmů za syrova
tepelné úpravy pokrmů

Praktické činnosti:

sestavování jídelníčku

nákup surovin

rozpočet, vyúčtování

praktické lekce z technologie (příprava pokrmů dle určené sestavy – vyučující sleduje, aby žáci měli možnost prakticky si osvojit všechny předepsané technologické postupy)

stolování spojené s ochutnávkou pokrmů

Kultura odívání

funkce a význam oděvu, historie odívání

móda a vkus

základní šatník, kritéria pro volbu oděvů k různým příležitostem

textilní materiály

hygiena odívání

udržování jednotlivých oděvních součástí

Praktické činnosti:

sestavení šatníku

technologie prací, čištění skvrn, žehlení atd.

drobné opravy a úpravy oděvů (ruční šití)

8. ročník

Ve výuce 8. ročníku jsou realizovány další praktické činnosti, které rozvíjejí zejména témata fil.. antropologie zařazené v občanské výchově a téma biologie člověka probírané v přírodopisu. Témata ze zdravotní výchovy a problémy mezilidských vztahů se znovu otvírají v širším a hlubším kontextu na základě stupně zralosti žáků a jejich schopnosti sebereflexe.

Vzhledem k některým specifickým rolím muže a ženy v životě umožňuje učivo v prvním pololetí dívkám prohloubit znalosti a dovednosti z oblasti odívání a chlapcům z oblasti technických činností spojených s provozem domácnosti.

Doporučuje se proto, aby výuka v prvním pololetí probíhala v oddělených skupinách chlapců a dívek a ve druhém pololetí ve smíšených skupinách. Počet hodin: 33.

Klíčové kompetence: Dívky znají zásady správného odívání, chlapci dokáží drobné technické práce v domácnosti, žáci umí zásady první pomoci, rozšíří své poznatky o péči o zdraví a vhodné sexuální chování, dokáží popsat sociálně – patologické jevy ve společnosti a zhodnotit jejich nebezpečnost.

Kultura odívání – dívky

funkce, obsluha a údržba šicího stroje
bezpečnost a ochrana zdraví při práci
druhy švů
střihy a jejich úprava
technologický postup zhotovení oděvu

Praktické činnosti:

praktické seznámení s šicím strojem
zhotovování základních druhů švů
zjišťování tělesných rozměrů
získávání střihu
praktické zhotovení výrobků (oděvních součástí)

Technické práce v domácnosti – chlapci

schémata technických zařízení používaných v domácnosti
údržba domácnosti, opravy a úpravy v bytě a bytového zařízení
užití elektrické energie v domácnosti, zásady bezpečnosti práce s elektrickými přístroji a zařízeními, ekonomická a ekologická hlediska užití
standardní normy pro připojování elektrických spotřebičů a jejich aplikace
technické komunikační prostředky v bytě, v provozu domácnosti (princip činnosti, možnosti užití)
výpočetní technika v domácnosti

práce s jednoduchými přístroji a zařízeními pro zájmovou činnosti rodiny a jejich základní údržba (např. fotoaparát, jízdní kolo)

Praktické činnosti:

čtení jednoduchých výkresů a schémat z hlediska uživatele
tapetování, vrtání, pájení, řezání, hoblování, broušení
bezpečné ovládání elektrických přístrojů
zapojení zásuvky, vypínače, prodlužování šňůry – zkoušečka
obsluha fotoaparátu
montážní práce na jízdním kole

Zdravý životní styl

aspekt zdraví (tělesné, duševní, emocionální, sociální), komplexní chápání pojmu zdraví, odpovědnost za svůj zdravotní stav
rizikové faktory ovlivňující zdraví, prevence drogových a jiných závislostí
rozhodování v náročných životních situacích
sexuální chování a ochrana zdraví, vyloučení rizikového chování, antikoncepce, zdravotní a etický problém interrupce, nemoci přenosné pohlavním stykem včetně viru HIV/AIDS, přejímání odpovědnosti za své jednání
péče o nemocného
první pomoc:
při poranění hlavy, páteře
při krvácení, popálení, úpalu, úžehu
při bodnutí hmyzem
při zasažení elektrickým proudem
při poranění končetin
domácí lékárnička

Praktické činnosti:

chování v modelových situacích s využitím situačních her
ukázka antikoncepčních prostředků
péče o nemocného v domácnosti s využitím situačních her
obvazová technika, přenášení raněného, umělé dýchání

Pohled do zrcadla

péče o čistotu těla

péče o pleť, základní druhy pleti, pleť v zimě a v létě, pleť v dospívání

péče o vlasy, vousy

péče o ruce a nohy

lékařská kosmetika

kosmetické přípravky

Praktické činnosti:

zjišťování druhu pleti

základní postupy při čištění pleti

příprava pleťových masek z přírodních materiálů a jejich aplikace

volba účesu vzhledem k tvaru obličeje

ošetření rukou a provedení správné manikúry

dekorativní kosmetika

9. ročník

9. ročník završuje přípravu žáka ke vstupu do občanského života. Témata tohoto ročníku opět prakticky rozvádějí učivo občanské výchovy a připravují žáka pro konkrétní životní situace.

Výuka by měla probíhat ve smíšených skupinách. Počet hodin: 33.

Klíčové kompetence: Žáci jsou schopni zvládnout svou nastávající roli občana a rodiče, který posléze bude zakládat nový domov.

Jsme občany

základní pravidla pro styk s úřady

zdravotní a sociální pojištění

spoření

volba povolání

Praktické činnosti:

vyplňování tiskopisů
sestavování žádosti
vyřizování základních dokladů (občanský průkaz, pas)
otevření účtu, založení vkladní knížky, kreditní karty
formality k uzavření sňatku

Tvoříme svůj domov

zakládání domácnosti, zařizování bytu
funkční a estetické řešení interiéru
hygienické požadavky na zařízení některých částí bytu, osvětlení, větrání a vytápění
technické parametry vybavení bytu a spotřebičů v domácnosti, ekonomika jejich provozu
ekonomika rodinného života, rodinný rozpočet, domácí účetnictví, možnosti snižování
nákladů na provoz domácnosti
provoz v bytě, bydlení a péče o životní prostředí

Praktické činnosti:

dispoziční řešení bytového interiéru, práce s plánkem bytu a se stavebnicí
barevné řešení prostoru bytu – výkres s využitím textilního materiálu
výroba makety bytu (části bytu) – práce s dřevem, papírem, textilem
vedení domácího účetnictví
práce s katalogy
orientace ve výběru nabízeného zboží z hlediska účelnosti, ekonomiky a bezpečnosti
provozu

Budeme rodiči

manželství, plánování rodičovství, životní role otce a matky
početí, těhotenství ženy (prenatální vývoj jedince), porod
péče o novorozence a kojence
péče o hygienu dítěte
ošetřování nemocného dítěte

handicapované dítě v rodině
zodpovědnost rodičů za dítě
rodinné konflikty, způsoby chování ve stresových situacích
disharmonický vztah mezi rodiči a jeho vliv na dítě
vícegenerační soužití
výchova dětí v rodině
náhradní rodinná péče

Praktické činnosti:

sestavení jídelníčku a režimu dne těhotné ženy
péče o hygienu kojence
příprava kojenecké a dětské stravy
zhotovování hraček s využitím různých technických materiálů
situační didaktické hry modelující život rodiny

2.1.3 Šetření - Univerzita Karlova Praha

V souvislosti s hodnocením efektivity rodinné a sexuální výchovy v našich školách se často objevují pochybnosti, zda je ve výuce předmětu rodinná výchova věnována pozornost všech tématům dle potřeb žáků. V jednom z výzkumných šetření realizovaných na Univerzitě Karlově v Praze – Pedagogické fakultě sledovali, jakou „pozici“ z pohledu učitelů a žáků mají jednotlivé tematické okruhy výchovy ke zdraví ve školním vzdělávání.

Do výzkumu byly zařazeny školy, které vyučovaly podle vzdělávacího programu Základní škola, kdy vyučující sám rozpracovává učivo do tematického plánu a určuje tak do značné míry obsahové i časové rozložení jednotlivých témat. Mohli tak vycházet z předpokladu, že zařazení témat by mělo jednak odpovídat zájmu a potřebám žáků, jednak odrážet vhodný a odpovědný vztah učitele k danému tématu.

Oslovili celkem 417 učitelů (399 žen a 18 mužů) z různých základních škol v České republice. Všichni oslovení pedagogové vyučovali alespoň 2 roky předmět rodinná výchova na 2. stupni ZŠ. Hlavní metodou získávání dat bylo dotazníkové šetření, doplňující metodou řízený rozhovor. Kromě učitelů byli na vybraných školách osloveni i žáci, aby se formou dotazníku vyjádřili k tomu, jak výuka rodinné výchovy na škole probíhá. Kvantitativní vyhodnocení bylo doplněno komparativní analýzou zjištěných údajů.

Učitelé se vyjadřovali k tomu, kterými tématy se ve výuce nejraději zabývají a která témata naopak v oblibě nemají, tudíž jim věnují méně času a případně se jim i snaží vyhýbat.

Kterými tématy se ve výuce rodinné výchovy nejraději zabýváte?



Kterými tématy se zabýváte neradi, případně se jim snažíte vyhnout



Z grafického vyjádření vyplývá, že k nejoblíbenějším činnostem učitelů v rodinné výchově patří osobnostní výchova a formování mezilidských vztahů. Z předložených výsledků a doplňujících rozhovorů lze usuzovat, že řada učitelů má i v současné době obavy z výuky konkrétně zaměřené na problematiku lidské sexuality. Nejsou si jisti, že dobře zvládnou případné dotazy žáků, které mohou přesáhnout meze kulturní komunikace ve škole.

2.2 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE

„Sexuální výchova nepředstavuje jen informace o pohlavním životě. Pomáhá také vytvářet žádoucí postoje a učí životním dovednostem. Všechno to raději o dva roky dříve než o pět minut pozdě.“

(Uzel, 2006)

Sexuální výchova by měla být ve škole plnohodnotným předmětem, neboť přináší nejen poučení o sexu, ale připojuje se k těm předmětům, které pomáhají mladého člověka také vychovávat: pojednává o hodnotách, normách i morálce, pomáhá pěstovat žákovu osobnost ve všech jejích aspektech.

Naše sexuální výchova vychází z etických pozic sebeurčení a úcty k životu. Obě tyto základní hodnoty mají v demokratických společnostech dlouhou tradici. Zároveň existují jako všeobecné orientační body, uznávané většinou lidí.

Výchova má přispět k tomu, aby především dospívající jedinci získávali stále samostatnější a zodpovědnější pozici a aby také byli schopni tuto pozici při výměně názorů s ostatními uhájít, někdy však i změnit. (Sielert, 1994)

2.2.1 Sexuální výchova v proměnách současné školy

V současné době již není pochyb o tom, že nedílnou součástí výchovného působení školy je rodinná a sexuální výchova. Je nezbytným předpokladem pro harmonický rozvoj dítěte, které se postupně připravuje na svůj život v dospělosti. Nový systém vzdělávání, který je formou Rámcových vzdělávacích programů právě teď zaváděn do škol, počítá i nadále se systematickou výchovou k ochraně zdraví ve všech jeho komponentách. V souvislosti s proměnou kurikula se nabízí řada otázek: Jaká je edukační realita v oblasti rodinné a sexuální výchovy? Jaké výsledky přinesly změny, které se podařilo během posledních let v této vzdělávací oblasti prosadit do pedagogických dokumentů (vzdělávacích programů) i do praxe na základních školách?

Je nesporné, že sexuální výchova dítěte začíná hned po narození. Pocit bezpečí a projevovaná láska pozitivně ovlivňuje vývoj dítěte i v sexuální oblasti a přispívá podstatně k jeho harmonickému rozvoji. Velmi záhy dítě začíná vnímat odlišné chování dospělých k němu (jde-li o chlapce nebo děvče), a je-li tento signál vysílán mužem nebo ženou. Vnímá i vztahy mezi rodiči. Jeho vývoj je ovlivňován kvalitou vztahu mezi rodiči i citovým zázemím, v němž vyrůstá.

Jakmile si dítě uvědomí svou pohlavní příslušnost, pak se od rodiče stejného pohlaví učí svou budoucí socio-sexuální roli, a podle rodiče opačného pohlaví si vytváří představu o roli svého budoucího partnera (partnerky).

Dítě v současných společenských podmínkách potřebuje být pro život vybaveno takovými informacemi a dovednostmi, které mu pomohou chránit své reprodukční zdraví a bezpečí.

Získání správných postojů k sexualitě je nezbytné pro odpovědné rozhodování a ochranu před sexuálním zneužíváním. Sexuální výchova má zároveň vést k pochopení sexu jako daru, který umožňuje předávání života. Je třeba v ní zahrnout i emotivní působení - ukázat krásu a jedinečnost rozvíjejícího se nového života.

Nejvhodnějším prostředím pro sexuální výchovu je nesporně dobře fungující rodina. Pouze v takovém rodinném zázemí je možné spojovat teoretické informace poskytované rodiči s praxí láskyplného soužití manželských partnerů. Bohužel, většina rodičů není pro sexuální výchovu svých dětí připravena nebo ji ani nechce provádět. Proto zde nabízí „pomocnou ruku“ škola.

Obecně přijaté „přiznání“, že dospívající nejsou dostatečně informováni o rizicích spojených s projevy sexuálního chování a nejsou včas připravováni na svou roli v partnerských vztazích, v manželství a rodičovství, se stalo prvním významným krokem k novému pojetí rodinné a sexuální výchovy. Přijetí faktu, že rodinná a sexuální výchova je opodstatněnou součástí školního vzdělávání a výchovy, bylo signálem pro zpracování jejích teoretických základů, vymezení cílů a pro hledání efektivních forem a metod výuky.

Ukázalo se, že rodinná a sexuální výchova by ve výukových programech měla být zařazena od vstupu dítěte do školy a provázet jej po celou dobu povinné školní docházky. Realizována musí být samozřejmě v takovém rozsahu a takovými prostředky, které odpovídají věku a potřebám žáků.

V r. 1993 byly schváleny učební osnovy pro přechodný 9. ročník základní školy. Zde se rodinná výchova stala povinným předmětem s dotací 2 hodiny týdně a vyučovala se v koedukovaných třídách. Hlavní tematické okruhy se týkaly problematiky partnerství, rodinného soužití a péče o dítě.

Ve snaze pomoci školám smysluplně realizovat předepsaný obsah vzdělávání (zejména pro podporu nově koncipovaných témat zaměřených na rodinné soužití a výchovu k rodičovství) byl vydán stručný metodický materiál s návodem, jak rozpracovat obsah do tematického plánu a jakými konkrétními aktivitami jej realizovat. V něm lze najít i nově formulované úlohy vyžadující od žáků hlubší zamyšlení nad tématem.

V tomto období se uskutečnila řada odborných přednášek zaměřených na problematiku rodinné a sexuální výchovy. Učitelům byla nabídnuta možnost dalšího vzdělávání v dané oblasti, a to nejen pokud se týká rozšíření odborných znalostí, ale zejména workshopy umožňující získat potřebnou metodickou erudici.

Průběžnou podporu pro rozvíjení rodinné a sexuální výchovy ve školách začaly poskytovat také kongresy každoročně pořádané „Společností pro plánování rodiny a sexuální výchovu“ v Pardubicích.

Účastí na této a dalších obdobně zaměřených konferencích získávají pedagogové možnost vyměňovat si zkušenosti s výukou rodinné a sexuální výchovy a konzultovat případné problémy s odborníky.

Zásadní posun ve výchově ke zdraví v české škole přinesl Standard základního vzdělávání, schválený v r. 1995. V tomto dokumentu je poprvé zavedena samostatná vzdělávací oblast – Zdravý životní styl - zaměřená na výchovu k podpoře a ochraně zdraví. Následně pak předmět rodinná výchova zaujal pevné místo ve všech akreditovaných vzdělávacích programech (Základní škola, Obecná škola, Národní škola), podle nichž školy vyučují dosud.

Pro rozvíjení sexuální výchovy je důležité, že program vzdělávání vymezený těmito dokumenty by měl směřovat mimo jiné i tomu, aby žáci dokázali:

- pochopit význam odpovědného přístupu k navazování partnerských vztahů a k převzetí rodičovské role;
- získat základní poznatky z oblasti lidské sexuality, vyvarovat se rizikových forem sexuálního chování;
- odpovědně se rozhodovat v oblasti sexuálního zdraví;

Sexuální výchova ve výukových programech má být zařazena od vstupu dítěte do školy a provázet jej po celou dobu povinné školní docházky. Realizována musí samozřejmě být v takovém rozsahu a takovými prostředky, které odpovídají věku a potřebám žáků.

Na 1. stupni základní školy výuka směřuje k tomu, aby žáci byli schopni:

- znát základní rozdíly ve stavbě těla muže a ženy, včetně pohlavních orgánů;
- vědět, jaké změny probíhají v těle dívek a chlapců v období puberty (druhotné pohlavní znaky, menstruace, poluce) a jak se mění jejich chování (etika dospívání - anatomickeo-fyziologické a psychosociální změny v pubertě);
- znát základní příčiny onemocnění AIDS - virus HIV a cesty přenosu viru HIV;
- orientovat se v otázkách vývoje dítěte před narozením a při jeho příchodu na svět;
- vědět, že o intimních záležitostech se na veřejnosti běžně nehovoří, že užívání vulgárních slov je nevhodné;
- uvědomovat si, že jen někteří dospělí jsou oprávněni dotýkat se těla dítěte;
- vědět, že všechny pohlavní aktivity s dítětem, které nedovršilo 15 let, jsou trestné (ochrana před sexuálním a jiným zneužíváním);
- vědět, kam se v případě potřeby obrátit (linky důvěry, krizová centra);
- uvědomovat si, že některé informace o lásce, přátelství a rodičovství uváděné v médiích (sexualita a násilí v televizi, časopisech aj.) neodpovídají běžné skutečnosti.

Sexuální výchova v tomto období uspokojuje přirozenou zvědavost dětí. Poučení zpravidla vychází z nějaké události, příhody, a navazuje na otázky dětí, dostatek příležitostí k zahájení rozhovoru však učitelé dává i učební látka.

1. Rozdíly mezi pohlavími
2. Komu se rodí dítě
3. Každý člověk má matku a otce
4. Odkud přicházejí malé děti
5. Nebezpečí, které hrozí od falešných přátel dětí.

Děti v tomto věku, tedy do deseti let, mají vědět, že dítě se vyvine z vajíčka v těle matky, a mají vědět, jak její tělo opustí. Ptají-li i se na roli otce, má jim být stručně, ale pravdivě vysvětlena. Ke každému tématu se učitel má vracet, přihlížet při vysvětlování k možnostem chápání dětí. Na konci čtvrtého ročníku mají děti mít základní znalosti jako ochranu před duševním i tělesným ohrožením; získané vědomosti se s věkem budou prohlubovat. Nedostane-li se dětem včas solidní informace, vytvářejí si samy různé teorie, zejména děvčátka o těhotenství a porodu. Dospělým se možná může zdát zábavné sledovat, jak si např. vymyslí, že ženě samo praskne břicho, aby děťátko mohlo ven, a pan doktor jí je pak zašije. Právě taková zapomenutá dětská teorie však může stát v pozadí pozdějšího strachu z těhotenství a porodu u některých přecitlivělých žen. Rozhodně bychom také děti neměli bez přípravy vystavovat riziku setkání např. s exhibicionistou. (Pondělíčková, 1990)

Na 2. stupni ZŠ v předmětu **rodinná výchova** jsou úměrně věku a potřebám žáků sledovány cíle sexuální výchovy, které usilují o to, aby žák byl schopen:

- chápat přirozené biologické i psychosociální jevy a procesy, které jsou podstatou lidské sexuality;
- chápat sex jako hodnotu umožňující předávání života;
- oddálit start do sexuálního života;
- umět si vybrat životního partnera;
- dokázat vést harmonický manželský (partnerský) život;
- umět předcházet poruchám manželského soužití, manželskému nesouladu, vzniklé problémy umět řešit, vědět, kam je možno se s problémem obrátit;
- zvážit možné přirozené důsledky pohlavního styku, tj. na vznik nového lidského života, umět rodičovství plánovat, nežádoucímu těhotenství předcházet;
- chápat eventuální sexuálně-patologické a psychopatologické jevy, a to ve své vlastní sexualitě i u lidí ve svém okolí;
- znát rizika a umět předcházet pohlavně přenosným chorobám, včetně HIV/AIDS;
- získat schopnost provádět sexuální výchovu ve své vlastní rodině, u svých budoucích dětí.

5.-6. ročník

V tomto období již děti na sobě pozorují tělesné změny ohlašující blížící se dospívání a musí na ně být připraveny.

Témata:

1. Stavba a funkce pohlavních orgánů
2. Menstruace, poluce
3. Oplodnění, těhotenství, porod
4. Některé tělesné a duševní projevy dospívání

7.-8. ročník

Završuje se dospívání, na konci tohoto období jsou žáci tělesně zralí k rozmnožovací funkci. Rozhovory s nimi by měly sledovat především vytváření správných postojů k sexualitě.

Témata:

1. Tělesné a duševní projevy dospělosti
2. Přátelství
3. Chování muže a ženy k sobě
4. Pohlavní pud a důvody pohlavní zdrženlivosti v nedospělém věku
5. Antikoncepce
6. Sexualita a alkohol

V období zakončování povinné školní docházky a završování studia na střední škole už s mladými lidmi lze hovořit o závažných etických otázkách a pomáhat tak při vytváření mravního ideálu. Poučení o sexuálních otázkách se dále prohlubuje a uceluje. Ukazuje se jako vhodné přizvat k některým otázkám odborníky.

Témata:

1. Přátelství a láska
2. Volba partnera, příprava na manželství
3. Dědičnost

4. Rodinné právo: zasnoubení, manželství, rozvod
5. Zábrana početí
6. Sexuální deviace (homosexualita, exhibicionismus, pedofilie)
7. Potrat, neplodnost
8. Promiskuita, prostituce
9. Pohlavní choroby
10. Trestné sexuální jednání
11. Láska a erotika v literatuře, filmu, divadle
12. Co je společné a co rozdílné v prožívání lásky muže a ženy

Cílem celé sexuální výchovy - od dětství až na práh dospělosti - je vybavit mladé lidi nejenom vědomostmi, ale zároveň vybudovat v nich správné postoje, které by jim usnadnily zaujmout odpovídající místo muže či ženy v manželství, rodině a společnosti. Naše škola zdůrazňuje jednotu výchovy a vzdělávání. Ani v sexuální výchově nejde a nemůže jít o předání souhrnu informací a poučení. (Pondělíčková, 1990)

Pro naplňování výše uvedených cílů je důležité, aby kromě věcných informací celým programem prolínala výchova k etice sexuálních vztahů, k motivaci stabilního a harmonického manželství, k odpovědnému převzetí rodičovských rolí.

Sexuální výchova má své specifické výchovné prostředky a metody. Při přípravě na výuku pedagog musí zvažovat, zda sdělení určitých informací je vhodné právě v této chvíli a pro tyto zcela konkrétní žáky. Využívá naplno svých kreativních schopností k tomu, aby zvolil pro výuku nejvhodnější formy a metody. Citlivý přístup k žákům, který je základním atributem sexuální výchovy, nezajistí autoři učebních osnov ani autoři učebnic. Pouze učitel zná potřeby svých žáků i přání jejich rodičů. Proto právě učitel je tím nejdůležitějším článkem na cestě k ozdravení školy, na cestě od proklamovaných idejí ke skutečným hodnotám života. Při dotváření obsahu učiva, které se týká sexuální výchovy, je třeba zohlednit nejen věk a zájem žáků, postoje jejich rodičů, ale i regionální odlišnosti.

Předpokladem objektivního zhodnocení současné situace v oblasti sexuální výchovy na konkrétních školách je zvážení všech faktorů, které proces edukace v tomto směru ovlivňují. Nejedná se pouze o výše uvedené platné pedagogické dokumenty, program výuky, připravenost učitelů, ale o celou paletu dalších proměnných, které ovlivňují osobnostně-sociální vývoj dítěte.

Důležité je v této souvislosti připomenout následující skutečnosti:

- Více než 10 let jsou v základním vzdělávání realizována témata spadající do oblasti sexuální výchovy (prvouka, přírodověda, rodinná výchova).
- Probíhá systematická příprava učitelů (oborové studium učitelství na pedagogických fakultách, celoživotní vzdělávání).
- Rodina často i nadále v osvětě selhává.
- Informovanost dětí rychle stoupá vlivem médií (televize, internet).
- V důsledku společenských změn dochází k proměnám rodinného soužití.
- Ve společnosti je patrná značná otevřenost v postojích k sexualitě.
- Kvantitativní i kvalitativní posun ve znalostech: tj. žáci mají více informací, hlubší a přesnější znalosti v rozsahu vymezeném vzdělávacími programy.
- Postoje k partnerství a rodičovství – mění se vlivem norem rozšířených mezi adolescenty a dospělými.
- Dospívající projevují odpovědnější chování v sexuálních vztazích (antikoncepce, ochrana před HIV/AIDS).

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání klade značný důraz na témata vedoucí k aktivnímu ovlivňování a ochraně fyzického, psychického i sociálního zdraví. Požaduje, aby po celou dobu školní docházky vzdělávání odkrývalo žákům cestu k poznání, jak cennou hodnotou lidské zdraví je.

Nové kurikulum přináší do české školy řadu změn tím, že:

- specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jíž by měli žáci dosáhnout;
- vymezuje vzdělávací obsah - očekávané výstupy a učivo;
- zařazuje průřezová témata s výrazně formativními funkcemi;
- podporuje komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu;
- dává možnosti vhodného propojování;
- předpokládá volbu různých metod a forem výuky.

V současné době se na základních školách provádí SWOT analýza – hledání slabých a silných stránek – s cílem posoudit současný stav edukace v jednotlivých vzdělávacích oblastech, odhalit silné stránky v lidském potenciálu a hledat efektivní strategie využitelné ve školním vzdělávacím programu. Je v rukou vedení škol, do jaké míry se jim podaří zapojit učitele do společné práce na tvorbě nových osnov, v nichž by měla být vhodně zapracována i rodinná a sexuální výchova. Hledání konsenzu právě v této oblasti určitě nebude snadné.

Dosavadní zkušenosti z realizace rodinné a sexuální výchovy na školách ukazují, že (vedle získávání přiměřených informací) má pro žáky stěžejní význam osvojování určitých sociálních dovedností a bezpečných způsobů chování, které by se měly stát samozřejmou součástí jejich života. Při tvorbě školních programů je proto třeba vytvářet prostor, aby ve spolupráci s rodinou měli žáci možnost rozvíjet i kompetence důležité pro jejich budoucí partnerskou a rodičovskou roli. Působení školy by proto mělo být v oblasti rodinné a sexuální výchovy systematické, s využitím aktivizujících forem a metod výuky. Tato nová dimenze výchovně vzdělávací práce však znamená i zásadní posun v nárocích na osobnost učitele a jeho profesní přípravu.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 CÍL PRŮZKUMU

Cílem průzkumu je ověřit, zda je učivo rodinné a sexuální výchovy v navržených osnovách uspořádáno vhodně, dle znalostí a potřeb žáků určité věkové kategorie.

3.1.1 Stanovení předpokladů

Pro průzkum znalostí žáků jednotlivých kategorií jsem stanovila hypotézy, které vychází z mých osobních zkušeností a z praktické výuky rodinné a sexuální výchovy. Hypotézy jsou rozděleny do tří témat dle obsahu učiva:

I. Rodina a sociální vztahy

II. Zdravý životní styl

III. Sexuální výchova

Hypotézy:

I. Rodina a sociální vztahy

1. V 6. ročníku žáci zvládají 70 % z dotazovaných dovedností
2. V každém dalším ročníku žáci zvládají o 10% více dotazovaných dovedností

II. Zdravý životní styl

1. V 6. ročníku dodržuje zdravý životní styl 80 % žáků
2. V každém dalším ročníku dodržuje zdravý životní styl o 10% žáků méně

III. Sexuální výchova

1. V 6. ročníku má dostatečné povědomí o sexuálním životě 60% žáků
2. V každém dalším ročníku mají žáci povědomí o 10 % rozsáhlejší

3.2 Použité metody

K průzkumu jsem použila explorativní metodu nestandardizovaného anonymního dotazníku s uzavřeným typem otázek s využitím hodnotové škály, týkajících se postojů žáka k určité problematice v rozsahu učiva dané třídy.

3.3 Popis zkoumaného vzorku

Respondenty byla heterogenní, uzavřená a formální skupina – třída – s počtem 25 žáků. Z každého ročníku druhého stupně základní školy jsem vybrala jednu takovou skupinu, což je celkem sto žáků, které jsem do průzkumu zapojila. Průzkum jsem prováděla v hodinách rodinné výchovy.

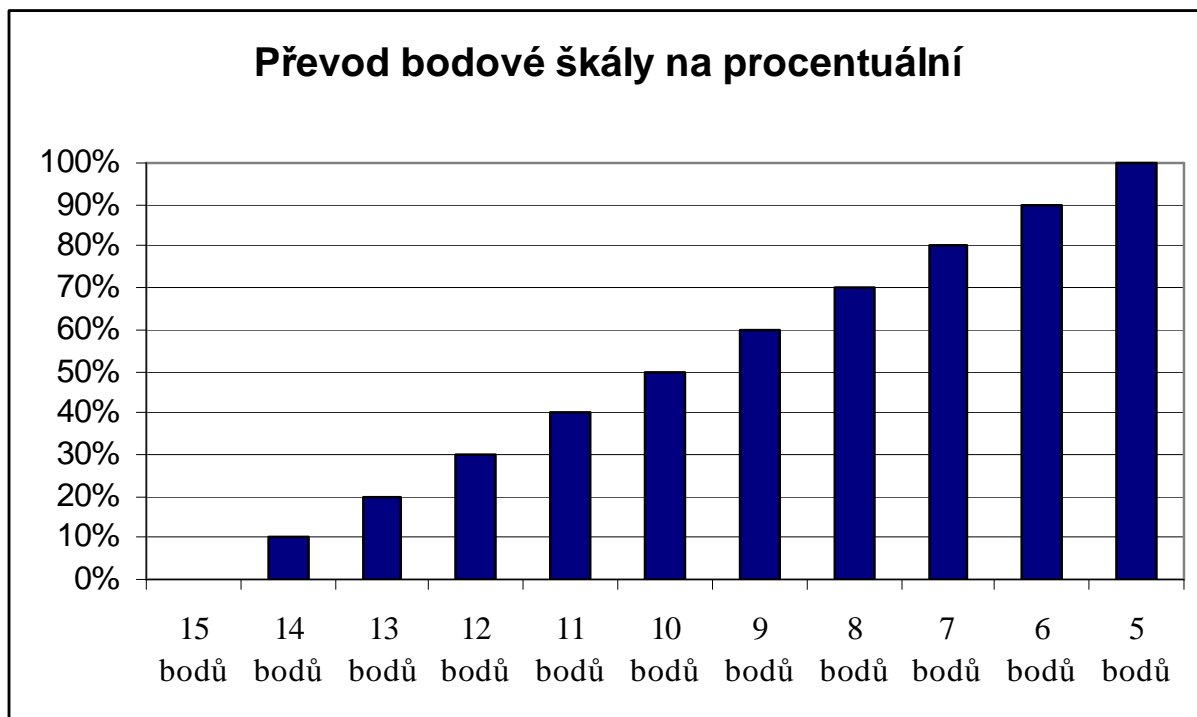
3.4 Průběh průzkumu

Před samotným zahájením průzkumu s dotazovanými dětmi jsem v zájmu ověření správného položení otázek provedla předvýzkum se žáky z tříd, které jsem do průzkumu nezařadila. Požádala jsem je, aby mi v případě jakýchkoliv nejasností napsali do dotazníku, že otázce správně nerozumí. Vše jsem s nimi ještě po vyplnění dotazníku konzultovala a na základě tohoto předvýzkumu jsem udělala v dotazníku drobné úpravy.

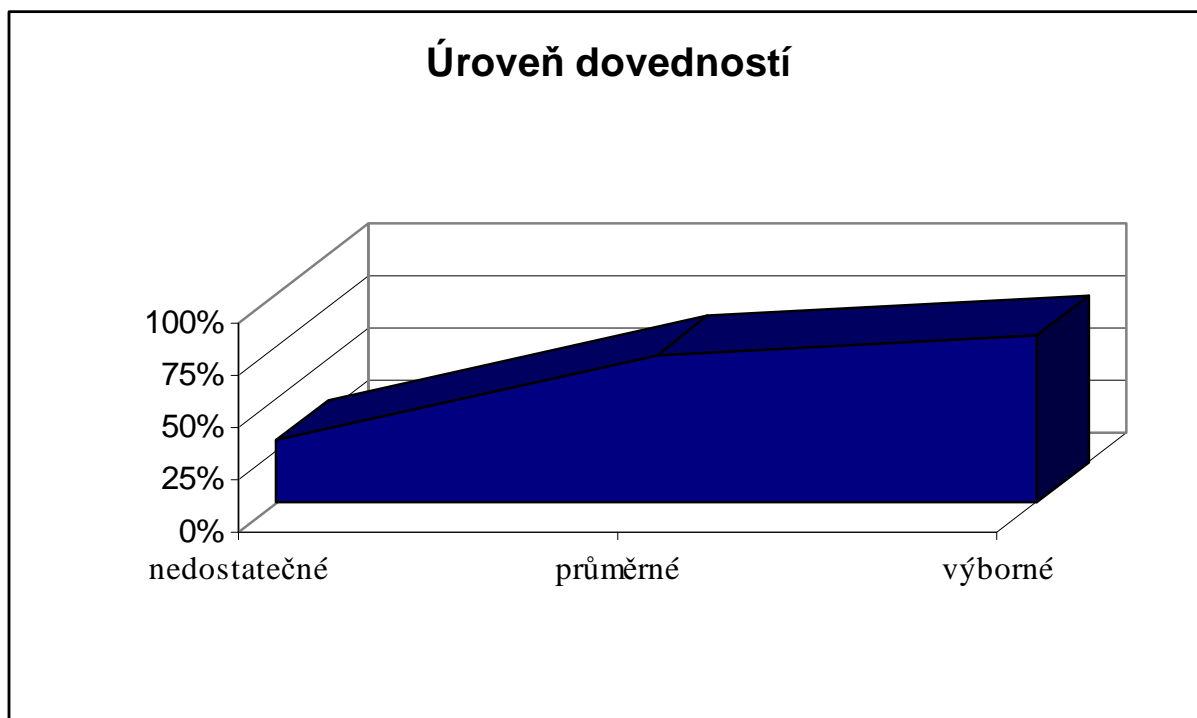
Jak jsem již uvedla v kapitole o použitých metodách, pro průzkum jsem použila dotazníky, sestavené pro jednotlivé ročníky druhého stupně základní školy dle obsahu učiva v používaných osnovách předmětu.

K vyhodnocení dotazníku jsem sestavila graf, který převádí bodovou hodnotu odpovědí žáků na procentuální zvládnutí a využití dovedností z jednotlivých kategorií.

GRAF 1: Převod bodové škály na procentuální



GRAF 2: Úroveň dovedností vymezená z procentuální hodnoty



Dotazník k předmětu rodinná výchova: 6. ročník

I. Předpokládám, že chceš bydlet v útulném domě . Pomáháš také ty s jeho údržbou?
 (Zakroužkujte hodnotu v pravém sloupci)

1. Uklízím si pokojíček	1 2 3 sám pomáhám vůbec
2. Luxuji koberce	1 2 3 sám pomáhám vůbec
3. O víkendu umyji nádobí	1 2 3 sám pomáhám vůbec
4. Zalévám květiny	1 2 3 sám pomáhám vůbec
5. Vynáším koš	1 2 3 sám pomáhám vůbec

II. Pro člověka je velmi důležité zdraví. Umíš o něj pečovat?
 (Zakroužkujte hodnotu v pravém sloupci)

1. Čistím si ráno a večer zuby	1 2 3 ano někdy ne
2. Spím nejméně 9 hodin denně	1 2 3 ano někdy ne
3. Sportuji alespoň jednou týdně odpoledne	1 2 3 ano někdy ne
4. Odpočinu si chvilku když přijdu ze školy	1 2 3 ano někdy ne
5. Jím alespoň třikrát týdně nějaké ovoce	1 2 3 ano někdy ne

III. Každý člověk vede svůj osobní život. Kolik toho o něm už umíš říct?
 (Zakroužkujte hodnotu v pravém sloupci)

1. Vím jak se rodí děti	1 2 3 ano trochu ne
2. Vím co je to menstruace	1 2 3 ano trochu ne
3. Umím vysvětlit kdo je to pedofil	1 2 3 ano trochu ne
4. Myslím, že nasednout do auta cizímu člověku je nebezpečné.	1 2 3 ano trochu ne
5. Umím si představit, co je to láska.	1 2 3 ano trochu ne

Dotazník k předmětu rodinná výchova: 7. ročník

I. Znáš zásady slušného chování? (Zakroužkuj hodnotu v pravém sloupci)

1. V autobuse uvolním místo k sezení starší osobě	1 2 3 ano někdy ne
2. Zdravím dospělé jako první	1 2 3 ano někdy ne
3. Chodím do divadla ve společenském oblečení	1 2 3 ano někdy ne
4. Přeji ostatním u jídla dobrou chuť	1 2 3 ano někdy ne
5. Když vcházím do obchodu, dám přednost vycházejícím, pak teprve vejdu	1 2 3 ano někdy ne

II. Pečuješ správně o své zdraví? (Zakroužkuj hodnotu v pravém sloupci)

1. Omezuji v jídelníčku tučná jídla	1 2 3 ano trochu ne
2. Snídaně je pro mne důležitá	1 2 3 ano trochu ne
3. Čerstvé ovoce je lepší než kompot	1 2 3 ano trochu ne
4. Sportuji alespoň jednou týdně	1 2 3 ano trochu ne
5. Kouření škodí! Souhlasíš?	1 2 3 ano trochu ne

III. Znáš správné zásady intimního života lidí? (Zakroužkuj hodnotu v pravém sloupci)

1. Myslíš, že je pohlavní styk s osobou mladší 15 let trestný?	1 2 3 ano trochu ne
2. Je pedofil nebezpečný?	1 2 3 ano trochu ne
3. Víš, jakou funkci má prezervativ?	1 2 3 ano trochu ne
4. Víš, jak dlouho trvá těhotenství?	1 2 3 ano trochu ne
5. Můžeš se virem HIV nakazit při pohlavním styku?	1 2 3 ano trochu ne

Dotazník k předmětu rodinná výchova: 8. ročník
(Zakroužkuj hodnotu v pravém sloupci)

I. Zvládneš v rodině zastoupit roli matky? CHLAPCI NEVYPLŇUJÍ!

1. Umím prostřít slavnostní stůl	1.....2.....3 ano částečně ne
2. Dokáží sama vyžehlit oblečení	1.....2.....3 ano částečně ne
3. Zvládla bych vyprat prádlo v pračce	1.....2.....3 ano částečně ne
4. Myslím, že bych dokázala nakoupit suroviny k přípravě bramboráku	1.....2.....3 ano částečně ne
5. Umím vyplnit a poslat složenku	1.....2.....3 ano částečně ne

Zvládneš v rodině zastoupit roli otce? DÍVKY NEVYPLŇUJÍ!

1. Zvládnou sám připevnit obraz na zeď	1.....2.....3 ano s pomocí ne
2. Umím zalepit píchlé kolo	1.....2.....3 ano s pomocí ne
3. Dokáží „nahodit“ pojistky	1.....2.....3 ano s pomocí ne
4. Najdu v našem bytě potřebné nářadí	1.....2.....3 ano s pomocí ne
5. Umím si představit, kolik stojí měsíční provoz domácnosti	1.....2.....3 ano částečně ne

II. Chcete být zdraví a krásní? Víte jak na to? A dokážete se postarat o zraněného?

1. Víím, jak ošetřit popáleninu	1.....2.....3 ano částečně ne
2. Umím znehybnět a zavázat zlomenou ruku	1.....2.....3 ano částečně ne
3. Znáím vhodné kosmetické přípravky pro dospívající pleť	1.....2.....3 ano částečně ne
4. Je kouření marihuany podle tebe škodlivé?	1.....2.....3 ano částečně ne
5. Je člověk který pije denně pravidelně 5 piv alkoholik?	1.....2.....3 ano částečně ne

III. Jste téměř „dospěláci“, proto nyní několik otázek ze soukromého života.

1. Znáím alespoň dvě možnosti, jak se bránit proti otěhotnění	1.....2.....3 ano částečně ne
2. Myslím si, že kondom mi pomůže proti pohlavně přenosným chorobám	1.....2.....3 ano částečně ne
3. Interupce je pro zdraví ženy nebezpečná. Souhlasíš?	1.....2.....3 ano částečně ne
4. Jsou kapavka a syfilis pohlavně přenosné nemoci?	1.....2.....3 ano částečně ne
5. Je podle tebe nemorální mít pohlavní styk s příbuznou osobou?	1.....2.....3 ano částečně ne

Dotazník k předmětu rodinná výchova: 9. ročník
(Zakroužkuj hodnotu v pravém sloupci)

I. Za chvíli se stanete právoplatnými občany se svými právy, ale také povinnostmi. Zvládnete je?

1. Víím, co vše potřebuji k vydání občanského průkazu	1.....2.....3 ano částečně ne
2. Dovedu si vyhledat dopravní spojení mezi Brnem a Prahou	1.....2.....3 ano částečně ne
3. Už jsem zkoušela napsat svůj životopis	1.....2.....3 ano částečně ne
4. Mám představu o tom, jak si zařídím svůj byt?	1.....2.....3 ano částečně ne
5. Už víím, jaké povolání bych chtěla vykonávat	1.....2.....3 ano částečně ne

II. Vííte, že váš zdravý životní styl má vliv i na zdraví vašich budoucích dětí? Staráte se o své zdraví?

1. Může kouření matky a otce způsobit poškození plodu?	1.....2.....3 ano nevím ne
2. Je teplota těla nad 39 °C nebezpečná?	1.....2.....3 ano nevím ne
3. Je novorozenec narkomanky také závislý na droze?	1.....2.....3 ano nevím ne
4. Zvládli by jste sami dýchání z úst do úst?	1.....2.....3 ano nevím ne
5. Pamatujete si číslo záchranné služby a hasičů?	1.....2.....3 ano nevím ne

III. Myslíte si, že už máte dostatek zkušeností ze sexuálního života?

1. Může lékař předepsat antikoncepci patnáctileté dívce?	1.....2.....3 ano nevím ne
2. Je trestný pohlavní styk čtrnáctileté dívky a dospělého muže?	1.....2.....3 ano nevím ne
3. Jsou u plodu v šestém měsíci těhotenství rozeznat končetiny?	1.....2.....3 ano nevím ne
4. Je AIDS nevyléčitelnou nemocí?	1.....2.....3 ano nevím ne
5. Je trestné obnažování na veřejnosti, ač nikomu není ublíženo?	1.....2.....3 ano nevím ne

3.5 Výsledky a jejich interpretace

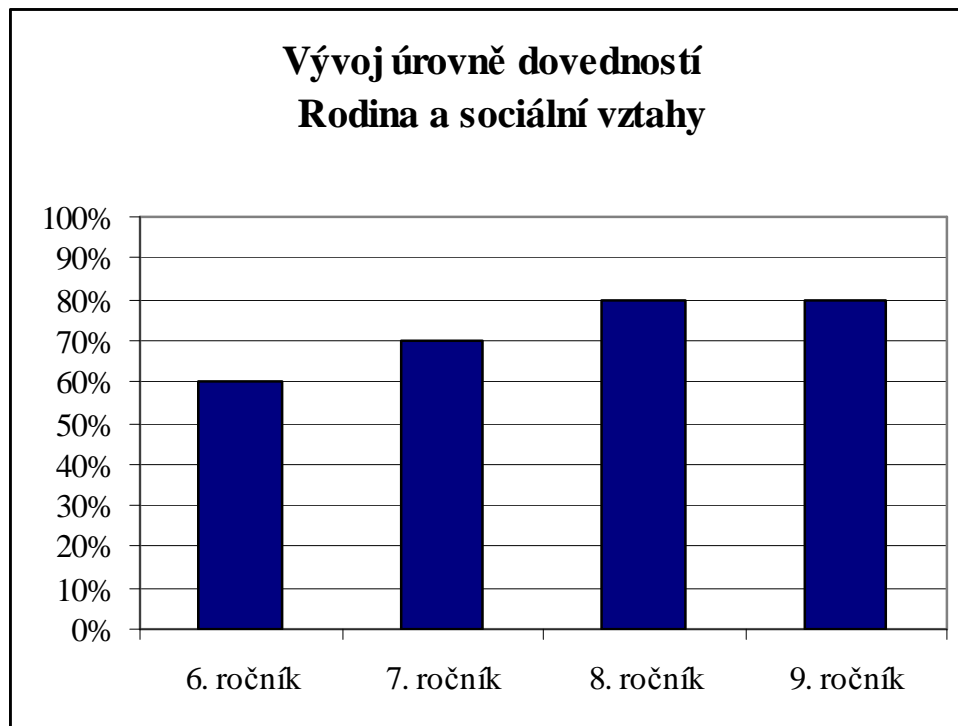
Dotazník vyplnilo celkem 100 žáků, z toho 25 z každého postupového ročníku. Z tohoto počtu bylo 62 chlapců a 38 dívek, což odpovídá zastoupení poměru obou pohlaví ve třídách.

I. Rodina a sociální vztahy

Stanovené hypotézy:

1. V 6. ročníku žáci zvládají 70 % z dotazovaných dovedností
2. V každém dalším ročníku žáci zvládají o 10% více dotazovaných dovedností

GRAF 3: Vývoj úrovně dovedností – Rodina a sociální vztahy



Z hodnot v grafu vyplývá, že **hypotéza první se nepotvrdila**, vykazuje o 10% nižší dovednosti žáků 6. tříd, než jsem předpokládala. V každém dalším postupovém ročníku došlo k procentuálnímu navýšení v souladu se stanovanou hypotézou pouze v 7. a 8. ročníku. U 9. ročníku nebyl již žádný vývoj dovedností v tomto okruhu zaznamenán.

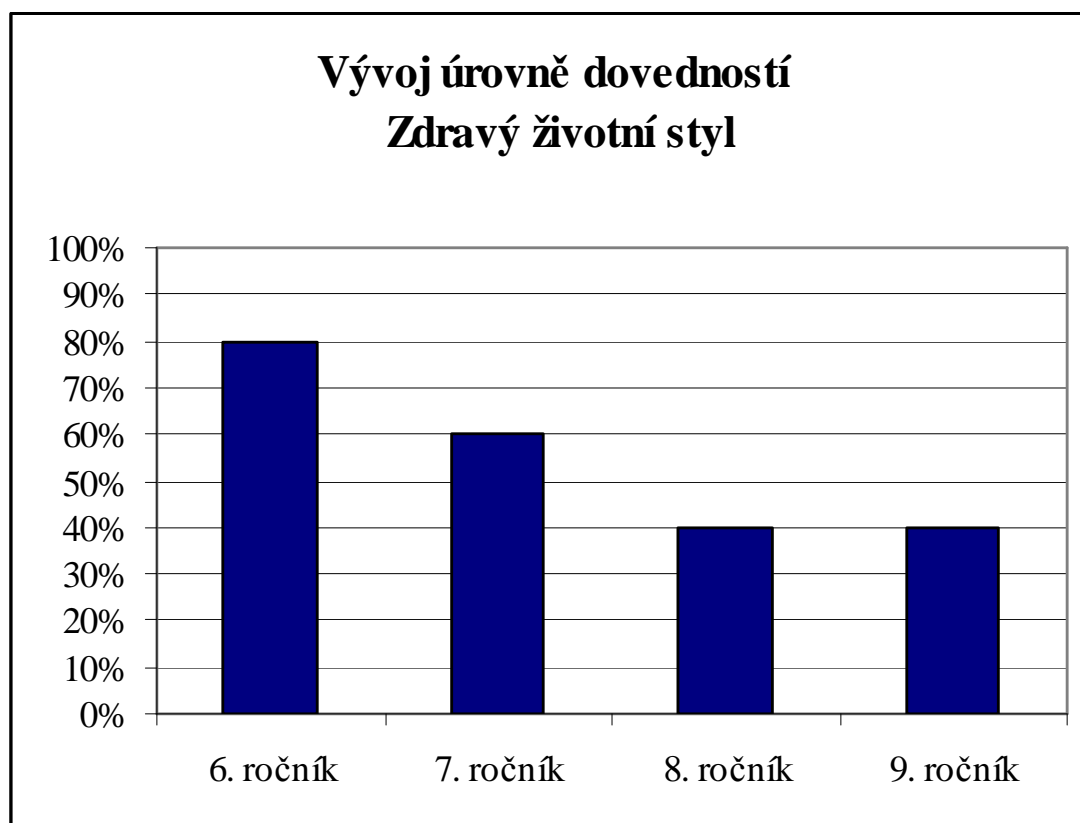
Hypotéza druhá se tedy také nepotvrdila.

II. Zdravý životní styl

Stanovené hypotézy:

1. V 6. ročníku dodržuje zdravý životní styl 80 % žáků
2. V každém dalším ročníku dodržuje zdravý životní styl o 10% žáků méně

GRAF 4: Vývoj úrovně dovedností – Zdravý životní styl



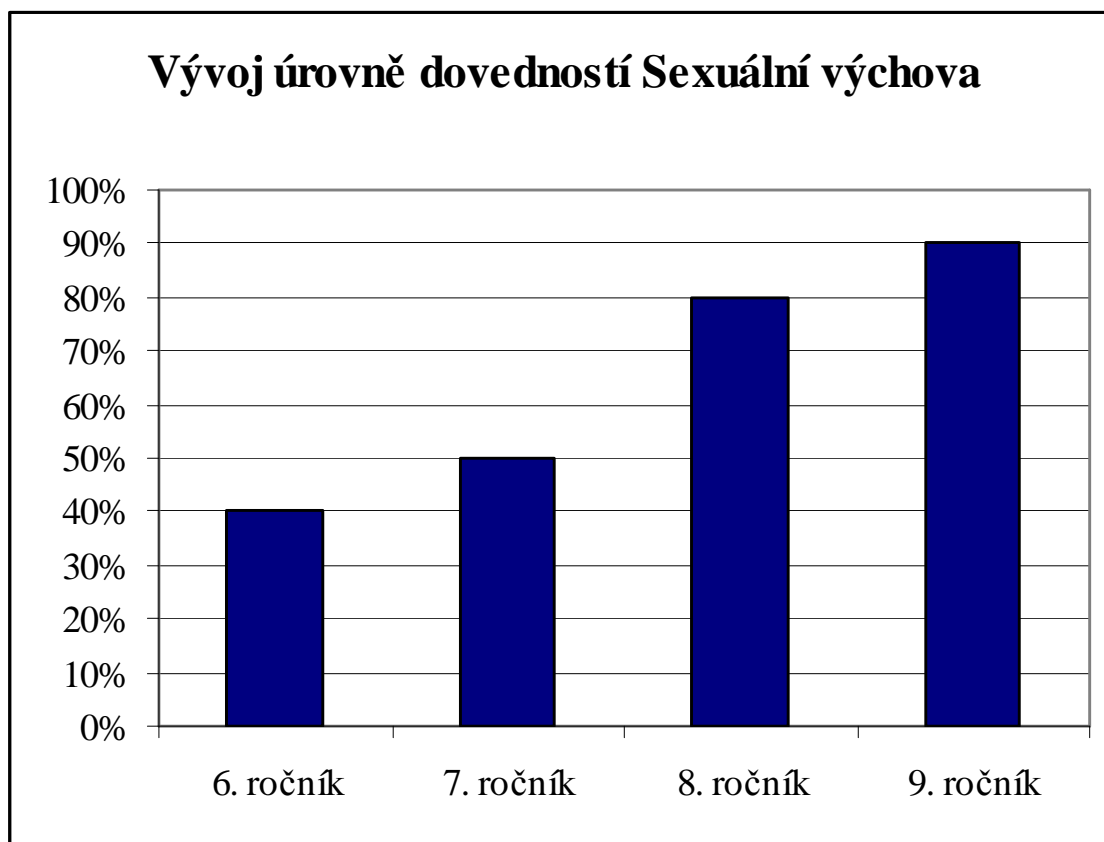
Z grafu je zřejmé, že **první hypotéza tohoto okruhu se potvrdila**. Pokles počtu žáků vyšších ročníků, kteří dodržují zdravý životní styl však klesal rychleji, než jsem předpokládala. **Druhá hypotéza se tedy nepotvrdila**, neboť výrazný pokles byl zaznamenán v 8. ročníku a pak vývoj stagnoval.

III. Sexuální výchova

Stanovené hypotézy:

1. V 6. ročníku má dostatečné povědomí o sexuálním životě 60% žáků
2. V každém dalším ročníku mají žáci povědomí o 10 % rozsáhlejší

GRAF 5: Vývoj úrovně dovedností – Sexuální výchova



Z grafu je zřejmý nedostatek znalostí z oblasti sexuální výchovy v 6. a 7. ročníku základní školy. 8. a 9. ročník je v souladu s mými předpoklady. Znalosti prudce stouply v 8. ročníku, nepotvrdil se tedy můj předpokládaný kontinuální vývoj, **první ani druhá hypotéza se nepotvrdila.**

3.6 Shrnutí výsledků praktické části a diskuse

Téma rodina a sociální vztahy:

U tohoto tématu jsem předpokládala, že žáci 6. tříd budou zvládat více povinností, souvisejících s jejich domácím prostředím. Výsledky dotazníku ovšem vykazují velký vliv výchovy rodičů, kteří jsou ve většině případů svým dětem nápomocni. Cílem rodinné výchovy v 6. ročníku je ovšem vést žáky k samostatnosti, alespoň v nejzákladnějších domácích pracovních činnostech, měli by sami zhodnotit, jak náročnou činnost jsou schopni zvládat bez pomoci a tuto činnost také samostatně vykonávat. Ve výuce by proto měl být kladen důraz na to, aby žák měl svou pravidelnou povinnost, např. uklidit si pokoj, utřít nádobí a vykonával ji pouze on, aniž by přistoupil na – i když nabízenou – výpomoc rodičů. V tomto ročníku je nejdůležitější si povinnost uvědomit, ne ji vykonávat zcela dokonale. V oblasti sociálních vztahů byl výsledek průzkumu odpovídající věku žáků.

Změnou v obsahu učiva u 6. ročníku v případě tématu rodina a sociální by tedy mělo být důsledné zařazení prvků, jako např. praktických činností, které by děti motivovaly k samostatné aktivitě v prostředí domova.

Ve vyšších ročnících se projevil očekávaný nárůst dle předpokladů, z čehož je zřejmé, že obsah učiva je sestaven vhodně. Pouze u žáků devátých tříd je patrná stagnace vývoje. Podle mého názoru to však není způsobeno nedostatečnou přípravou ve škole, ale spíše orientací na názory jiné sociální skupiny, než je rodina a škola a to sice na „partu“, jejíž vlivem často dochází k dočasné změně hodnotové orientace jedince.

U všech věkových skupin bych v obsahu učiva tedy kladla větší důraz na „uvědomení si povinnosti“ a jejich zautomatizování jako pravidelnou denní činnost, aby žáci nevnímali mnou sdělovaná fakta jako „učivo“, ale spíše jako „zkušenosti do života“.

Konkrétní změny v obsahu učiva jsou uvedeny v kapitole o navrhovaných opatřeních.

Téma zdravý životní styl:

V tomto tématickém celku se mi plně potvrdila hypotéza, že nejvíce bude žáků dodržujících zdravý životní styl v nižších ročnících a vývoj bude mít klesající tendenci s přibývajícím věkem. Hypotézu jsem stanovila na základě zkušeností s výskytem sociálně patologických jevů ve společnosti, které velmi výrazně životní styl ovlivňují a vzhledem k otázkám vývojové psychologie, která dokládá výrazné změny v chování a myšlení žáků druhého stupně základní školy.

Dále se také potvrdila má domněnka o vzrůstajícím vlivu neformálních skupin, které žáka v tomto věku velmi silně formují.

Co se týče prevence kouření, nebo drogové prevence, je této problematice v obsahu učiva rodinné výchovy věnována velká část. Malý důraz je však kladen na zdravou výživu a aktivní odpočinek, popřípadě na efektivní trávení volného času. Tato oblast by měla být stěžejní oblastí tohoto tématického celku, neboť si myslím, že je pro vývoj dítěte tohoto věku nejdůležitější zdravé formování těla, což úzce souvisí právě s aktivním odpočinkem a zdravou výživou. Kantor by měl mít za cíl získání pozitivního vztahu k pohybové aktivitě u svých žáků, „vypěstovat“ v nich potřebu „starosti o své tělo“.

Zdůrazněním těchto prvků by mohlo dojít i k redukci poruch příjmu potravy, což je v dnešní „trendové“ společnosti velmi často objevovaným problémem.

Konkrétním opatřením by v tomto případě tedy mělo být zařazení prvků z tělesné výchovy, z celku „péče o zdraví“ v rámcově vzdělávacím programu.

Mám na mysli například seznámení žáků s různými formami pohybové aktivity, poskytnutí materiálů týkajících se aktivity v přírodě - jednoduché hry a jejich stěžejní pravidla, plán základních cvičebních programů ve fitness centru a podobně. Z vlastní zkušenosti vím, že v hodinách tělesné výchovy je teorii věnováno velmi málo času a pokud budou mít děti k dispozici ucelený přehled „Návrh aktivního trávení volného času“ pak věřím, že ho alespoň částečně využijí, bude to jeden z motivačních faktorů k pozitivním změnám v jejich chování.

V tomto případě je nezbytná úzká spolupráce učitelů rodinné a tělesné výchovy. Jedná se především o poskytnutí nezbytných materiálů, v určitých případech lze zvolit společnou hodinu nebo blok hodin obou předmětů, kde oba kantoři sdělí dětem poměrnou část obsahu tématu. Tato hodina by mohla probíhat formou aktivit mimo školní prostředí, což by přispělo k aktivnějšímu přístupu žáků k problému.

Konkrétní změny v osnovách předmětu jsou uvedeny v závěrečných opatřeních.

Téma sexuální výchova:

Ve stanovených hypotézách jsem předpokládala, že žáci 6. tříd budou mít dostatečné povědomí o sexuálním životě v 60% z celkově dotazovaných a růst znalostí se bude vyvíjet kontinuálně. V případě 6. a 7. ročníků však míra znalostí neodpovídala mým předpokladům a ve vyšších ročnících došlo k prudkému nárůstu. Dle mého názoru existují dvě vysvětlení:

a) Úroveň znalostí plně odpovídá zkušenostem z mimoškolního, rodinného života.

b) Není dostatečně integrované učivo sexuální výchovy do výuky předmětu rodinná výchova a je do určité míry zanedbána i výuka sexuální výchovy na prvním stupni základní školy.

Obě vysvětlení mají svou pravdivou část. Na sexuálním životě dětí se již od útlého věku podílí rodiče a ostatní členové rodiny. Na první otázky týkající se sexuality vždy odpovídá maminka, tatínek, nebo sourozenci. Je známo, že v nižším věku se dětem otázky týkající se této problematiky zodpovídají s jistou zdrženlivostí. Povaha rodičů často neumožňuje dětem plné pochopení všeho, co chtějí vědět a o co se zajímají. Ve vyšším věku však vstupují do života žáků první osobní zkušenosti – první láska, první polibek, první „vztah“ k člověku, který není členem rodiny, ale přesto je vnímán jako nedílná součást života. To je chvíle, kdy i podle mého průzkumu dojde k prudkému nárůstu povědomí žáků, tedy 8. a 9. ročník. Toto zlomové období by však mělo být obdobím, kdy všichni žáci již dostatečné znalosti mají, pouze si na ně utváří svůj osobní názor dle zkušeností a tyto znalosti využijí k „správnému“ vytvoření vlastních hodnot a postojů v otázce vztahů, sexuálního života.

Zde se projevuje část druhého vysvětlení, že integrace učiva sexuální výchovy do osnov rodinné výchovy není dostatečná, zejména pak na prvním stupni a v 6. a 7. ročníku druhého stupně. Myslím, že učitel by měl využít formálního, neintimního prostředí školní třídy k zodpovězení všech otázek sexuality, které se dětem „stydí“ vysvětlit rodiče. Největší důraz by měl být kladen v době, kdy se žákovo myšlení formuje, nespoléhat na znalosti z vlastní zkušenosti, které ne vždy odpovídají potřebám.

V tomto případě bych zařadila do osnov využívání nových pomůcek a programů. Moderní doba umožňuje moderní prostředky. Musíme sexuální výchovu ve škole chápat jako hru „Povím ti to, co jednou poznáš“, protože lidská sexualita a intimní vztahy jsou základem života. Na nás, učitelích je to, aby svůj život děti prožívali zdravě a plnohodnotně.

Změny v obsahu a integrace učiva sexuální výchovy do předmětu rodinná výchova jsou uvedeny v konkrétních opatřeních.

4. ZÁVĚR

Na první pohled by se mohlo zdát, že situace ve výuce zaměřené na rodinnou a sexuální výchovu v základní škole je uspokojivá, neboť se podařilo z legislativního hlediska pro ni již před deseti lety vytvořit potřebné podmínky. Jak vyplývá z výše uvedeného výčtu, cíle vymezené osnovami odpovídají současným společenským potřebám. Za dobu uplynulých deseti let měli učitelé poměrně dost času ověřit si v praxi, jaké výukové strategie v rodinné a sexuální výchově volit, aby realizovaná výuka umožňovala záměry programu naplnit. Mohli postupně zjišťovat, jaké formy a metody výuky preferovat a jak přizpůsobit hloubku i rozsah učiva potřebám svých žáků.

V každém případě se za posledních deset let ve školách mnohé změnilo a dále se bude měnit. Celospolečenská transformace ovlivňuje každého z nás – žáky, učitele, školu jako celek. Promítá se do způsobu života rodiny, proměňuje potřeby současných dětí.

Lze konstatovat, že již téměř dvě „generace“ dětí se zúčastnily školní výuky systematicky zaměřené na rodinnou a sexuální výchovu. Můžeme tedy předpokládat, že tyto děti prošly programem, který měl vytvářet podmínky pro jejich adekvátní rozvoj v oblasti přípravy na partnerství a rodičovství.

Dosavadní zkušenosti z realizace rodinné a sexuální výchovy na školách ukazují, že vedle získávání přiměřených informací má pro žáky stěžejní význam osvojování určitých sociálních dovedností a bezpečných způsobů chování, které by se měly stát samozřejmou součástí jejich života. Při tvorbě školních programů je proto třeba vytvářet prostor, aby ve spolupráci s rodinou měli žáci možnost rozvíjet i kompetence důležité pro jejich budoucí partnerskou a rodičovskou roli. Působení školy by proto mělo být v oblasti rodinné a sexuální výchovy systematické, s využitím aktivizujících forem a metod výuky. Tato nová dimenze výchovně vzdělávací práce však znamená i zásadní posun v nárocích na osobnost učitele a jeho profesní přípravu.

V dnešní moderní době lze využít k výuce rodinné a sexuální výchovy i mnoho nových prostředků, které žákům učivo přiblíží zábavnou a nenásilnou formou tak, aby obsah sdělení vnímali jako pátrání po něčem novém a ne jako drilování frází. Je jen na učiteli, do jaké míry je schopen a ochoten s těmito prostředky pracovat.

5. NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ

UPRAVENÉ OSNOVY RODINNÉ VÝCHOVY S INTEGROVANÝMI PRVKY SEXUÁLNÍ VÝCHOVY PRO 6. – 9. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY

6. ročník

Tématický celek	Tématické okruhy	Klíčové kompetence
Rodina a sociální vztahy	Členové rodiny Vztahy v rodině Život v rodině Péče o domácnost Povinnosti v domácnosti Ekonomika domácnosti	Žáci znají členy rodiny a jejich funkci v domácnosti, uvědomují své postavení v rodině, sami si uvědomují své povinnosti a vykonávají je, dokáží sestavit rodinný rozpočet
Zdravý životní styl	Hygienické návyky Aktivní odpočinek Zdravá strava Prevence sociálně patologických jevů	Žáci mají základní hygienické návyky, dokáží využít volný čas k aktivnímu odpočinku, sestaví si vhodný jídelníček, znají nebezpečí návykových látek
Sexuální výchova	Lidské tělo Intimní hygiena Lidská sexualita	Žáci znají stavbu lidského těla, mají povědomí o pravidlech intimní hygieny, uvědomují si rozdíly mezi pohlavími

7. ročník

Tématický celek	Tématické okruhy	Klíčové kompetence
Rodina a sociální vztahy	Vztahy v rodině Život v rodině Péče o domácnost Povinnosti v domácnosti Ekonomika domácnosti Kultura odívání Společenské chování	Žáci se aktivně podílejí na chodu domácnosti, zapojují se do řešení rodinných situací, mají své úkoly a ty plní bez pomoci, umí obsloužit domácí spotřebiče, dokáží samostatně nakoupit potraviny Žáci mají povědomí o vhodném oblékání a společenském chování při různých příležitostech
Zdravý životní styl	Hygienické návyky Aktivní odpočinek Zdravá strava Prevence sociálně patologických jevů	Žáci mají pevně zakotvené hygienické návyky, dokáží sestavit plán dne dle zásad zdravého životního stylu, znají nebezpečí a důsledky vlivu návykových látek
Sexuální výchova	Lidská sexualita Pohlavní život	Žáci dokáží popsat vývoj lidského těla, znají pravidla početí a těhotenství, dokáží rozpoznat nevhodné sexuální chování vůči jejich osobě

8. ročník

Tématický celek	Tématické okruhy	Klíčové kompetence
Rodina a sociální vztahy	Vztahy v rodině Život v rodině Péče o domácnost Povinnosti v domácnosti Ekonomika domácnosti Technické práce v domácnosti	Žáci mají své pevné postavení v rodině, dokáží všechny domácí práce provádět sami, umí odstranit drobné závady, nakupují potraviny i drogerii, žáci mohou zastoupit rodiče ve všech domácích činnostech
Zdravý životní styl	Hygienické návyky Aktivní odpočinek Zdravá strava Prevence sociálně patologických jevů Kosmetika První pomoc	Žáci se umí sami postarat o hygienu svého těla, vybírají si vhodné aktivity ve svém volném čase, mají negativní postoj k návykovým látkám, dokáží si sami připravit menší pokrm v souladu se zdravou výživou Žáci umí pečovat o svou pleť, zvládají zásady první pomoci
Sexuální výchova	Intimní hygiena Lidská sexualita Intimní vztahy Pohlavní život	Žáci provádí automaticky intimní hygienu, znají zásady bezpečného sexu a ochranné prostředky, znají podstatu intimního vztahu mezi mužem a ženou, umí pojmenovat sexuální deviace a jejich projevy

9. ročník

Tématický celek	Tématické okruhy	Klíčové kompetence
Rodina a sociální vztahy	Plánujeme vlastní rodinu - vybavení domácnosti - ekonomika domácnosti - vztahy v rodině - povinnosti v rodině	Žáci mají plnou vybavenost v otázkách péče o domácnost a rodinného života, dokáží se postarat o dítě, umí vhodně zařídit domácnost, vědí, jak upravit domácí rozpočet na základě příjmů a výdajů
Zdravý životní styl	Aktivní odpočinek Zdravá strava Prevence sociálně patologických jevů	Žáci umí zorganizovat svůj čas, sestavit jídelníček na základě kalorické hodnoty, umí poradit v otázkách zdravého životního stylu ostatním členům rodiny, vyhýbají se prostředí, kde se objevují patologické vlivy ve společnosti
Sexuální výchova	Intimní hygiena Lidská sexualita Intimní vztahy Pohlavní život Plánování rodiny	Znají hodnotu lidského vztahu, dokáží si vybrat vhodného partnera, mohou plnohodnotně a zdravě vstoupit do sexuálního života, znají rizika nechtěného početí, znají právní normy v této oblasti

6. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

JANOŠKOVÁ, D., ONDRÁČKOVÁ, M. *Občanská výchova 7 ; Rodinná výchova 7: příručka učitele pro základní školy a víceletá gymnázia*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2004

ISBN 80-7238-326-4.

JANOŠKOVÁ, D., ONDRÁČKOVÁ, M., ČABALOVÁ, D. *Občanská výchova 8 ; Rodinná výchova 8: příručka učitele pro základní školy a víceletá gymnázia*. 1. vyd. Plzeň: Fraus,

2005. ISBN 80-7238-394-9.

SIELERT, U. *Sexuální výchova : kniha netradičních metod výuky*. 1. vyd. Praha: Trizonia, 1994. ISBN 80-85573-36-9.

TÄUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 2.vyd. Praha: Fortuna, 1997. ISBN 80-7168-403-1.

SVATOŠ, T. *Rodinná a sexuální výchova: dnešní reflexe a citlivá místa : sborník příspěvků ze 6. celostátní konference: K aktuálním otázkám rodinné výchovy : Hradec Králové 9.4.2003*. 1.vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-078-7.

UZEL, R. *Sexuální výchova*. 1. vyd. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006.

ISBN 80-86991-69-5.

PONDĚLÍČKOVÁ, J. *Nezralá sexualita*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1990.

ISBN 80-201-0008-3

7. SEZNAM PŘÍLOH

1. Dotazník 6. třídy
2. Dotazník 7. třídy
3. Dotazník 8. třídy
4. Dotazník 9. třídy

Dotazník k předmětu rodinná výchova: 6. ročník

**I. Předpokládám, že chceš bydlet v útulném domě . Pomáháš také ty s jeho údržbou?
(Zakroužkujte hodnotu v pravém sloupci)**

1. Uklízím si pokojíček	①..... 2 3 sám pomáhám vůbec
2. Luxuji koberce	1 ②..... 3 sám pomáhám vůbec
3. O víkendu umyji nádobí	1 2 ③ sám pomáhám vůbec
4. Zalévám květiny	1 ②..... 3 sám pomáhám vůbec
5. Vynáším koš	1 ②..... 3 sám pomáhám vůbec

**II. Pro člověka je velmi důležité zdraví. Umiš o něj pečovat?
(Zakroužkujte hodnotu v pravém sloupci)**

1. Čistím si ráno a večer zuby	①..... 2 3 ano někdy ne
2. Spím nejméně 9 hodin denně	1 ②..... 3 ano někdy ne
3. Sportuji alespoň jednou týdně odpoledne	①..... 2 3 ano někdy ne
4. Odpočinu si chvilku když přijdu ze školy	①..... 2 3 ano někdy ne
5. Jím alespoň třikrát týdně nějaké ovoce	①..... 2 3 ano někdy ne

**III. Každý člověk vede svůj osobní život. Kolik toho o něm už umíš říct?
(Zakroužkujte hodnotu v pravém sloupci)**

1. Vím jak se rodí děti	1 ②..... 3 ano trochu ne
2. Vím co je to menstruace	①..... 2 3 ano trochu ne
3. Umím vysvětlit kdo je to pedofil	1 ②..... 3 ano trochu ne
4. Myslím, že nasednout do auta cizímu člověku je nebezpečné.	1 ②..... 3 ano trochu ne
5. Umím si představit, co je to láska.	1 ②..... 3 ano trochu ne

Dotazník k předmětu rodinná výchova: 7. ročník

I. Znáš zásady slušného chování? (Zakroužkuj hodnotu v pravém sloupci)

1. V autobuse uvolním místo k sezení starší osobě	1 <input checked="" type="radio"/>3 ano někdy ne
2. Zdravím dospělé jako první	<input checked="" type="radio"/> 23 ano někdy ne
3. Chodím do divadla ve společenském oblečení	1 <input checked="" type="radio"/>3 ano někdy ne
4. Přeji ostatním u jídla dobrou chuť	<input checked="" type="radio"/> 23 ano někdy ne
5. Když vcházím do obchodu, dám přednost vycházejícím, pak teprve vejdu	1 2 <input checked="" type="radio"/> 3 ano někdy ne

II. Pečuješ správně o své zdraví? (Zakroužkuj hodnotu v pravém sloupci)

1. Omezují v jídelníčku tučná jídla	1 2 <input checked="" type="radio"/> 3 ano trochu ne
2. Snídaně je pro mne důležitá	1 <input checked="" type="radio"/>3 ano trochu ne
3. Čerstvé ovoce je lepší než kompot	<input checked="" type="radio"/> 23 ano trochu ne
4. Sportuji alespoň jednou týdně	<input checked="" type="radio"/> 23 ano trochu ne
5. Kouření škodí! Souhlasíš?	1 <input checked="" type="radio"/>3 ano trochu ne

III. Znáš správné zásady intimního života lidí? (Zakroužkuj hodnotu v pravém sloupci)

1. Myslíš, že je pohlavní styk s osobou mladší 15 let trestný?	<input checked="" type="radio"/> 23 ano trochu ne
2. Je pedofil nebezpečný?	1 <input checked="" type="radio"/>3 ano trochu ne
3. Víš, jakou funkci má prezervativ?	1 <input checked="" type="radio"/>3 ano trochu ne
4. Víš, jak dlouho trvá těhotenství?	<input checked="" type="radio"/> 23 ano trochu ne
5. Můžeš se virem HIV nakazit při pohlavním styku?	<input checked="" type="radio"/> 23 ano trochu ne

Dotazník k předmětu rodinná výchova: 8. ročník
(Zakroužkuj hodnotu v pravém sloupci)

I. Zvládneš v rodině zastoupit roli matky? CHLAPCI NEVYPLŇUJÍ!

1. Umím prostřít slavnostní stůl	1..... <u>2</u>3 ano částečně ne
2. Dokáži sama vyžehlit oblečení	1..... <u>2</u>3 ano částečně ne
3. Zvládla bych vyprat prádlo v pračce	<u>1</u>2.....3 ano částečně ne
4. Myslím, že bych dokázala nakoupit suroviny k přípravě bramboráku	<u>1</u>2.....3 ano částečně ne
5. Umím vyplnit a poslat složenku	<u>1</u>2.....3 ano částečně ne

Zvládneš v rodině zastoupit roli otce? DÍVKY NEVYPLŇUJÍ!

1. Zvládnou sám připevnit obraz na zeď	1..... <u>2</u>3 ano s pomocí ne
2. Umím zalepit píchlé kolo	1.....2..... <u>3</u> ano s pomocí ne
3. Dokáži „nahodit“ pojistky	<u>1</u>2.....3 ano s pomocí ne
4. Najdu v našem bytě potřebné nářadí	<u>1</u>2.....3 ano s pomocí ne
5. Umím si představit, kolik stojí měsíční provoz domácnosti	1..... <u>2</u>3 ano částečně ne

II. Chcete být zdraví a krásní? Víte jak na to? A dokážete se postarat o zraněného?

1. Víím, jak ošetřit popáleninu	1..... <u>2</u>3 ano částečně ne
2. Umím znehybnět a zavázat zlomenou ruku	1..... <u>2</u>3 ano částečně ne
3. Znáím vhodné kosmetické přípravky pro dospívající pleť	1..... <u>2</u>3 ano částečně ne
4. Je kouření marihuany podle tebe škodlivé?	1.....2..... <u>3</u> ano částečně ne
5. Je člověk který pije denně pravidelně 5 piv alkoholik?	1..... <u>2</u>3 ano částečně ne

III. Jste téměř „dospěláci“, proto nyní několik otázek ze soukromého života.

1. Znáím alespoň dvě možnosti, jak se bránit proti otěhotnění	<u>1</u>2.....3 ano částečně ne
2. Myslím si, že kondom mi pomůže proti pohlavně přenosným chorobám	1..... <u>2</u>3 ano částečně ne
3. Interupce je pro zdraví ženy nebezpečná. Souhlasíš?	1..... <u>2</u>3 ano částečně ne
4. Jsou kapavka a syfilis pohlavně přenosné nemoci?	<u>1</u>2.....3 ano částečně ne
5. Je podle tebe nemorální mít pohlavní styk s příbuznou osobou?	<u>1</u>2.....3 ano částečně ne

Dotazník k předmětu rodinná výchova: 9. ročník
(Zakroužkuj hodnotu v pravém sloupci)

I. Za chvíli se stanete právoplatnými občany se svými právy, ale také povinnostmi. Zvládnete je?

1. Víím, co vše potřebuji k vydání občanského průkazu	1..... <u>2</u>3 ano částečně ne
1. Dovedu si vyhledat dopravní spojení mezi Brnem a Prahou	1.....2..... <u>3</u> ano částečně ne
2. Už jsem zkoušela napsat svůj životopis	<u>1</u>2.....3 ano částečně ne
2. Mám představu o tom, jak si zařídím svůj byt?	<u>1</u>2.....3 ano částečně ne
3. Už víím, jaké povolání bych chtěla vykonávat	<u>1</u>2.....3 ano částečně ne

II. Vííte, že váš zdravý životní styl má vliv i na zdraví vašich budoucích dětí? Staráte se o své zdraví?

1. Může kouření matky a otce způsobit poškození plodu?	1..... <u>2</u>3 ano nevím ne
2. Je teplota těla nad 39 °C nebezpečná?	<u>1</u>2.....3 ano nevím ne
3. Je novorozenec narkomanky také závislý na droze?	1..... <u>2</u>3 ano nevím ne
4. Zvládlí by jste sami dýchání z úst do úst?	1.....2..... <u>3</u> ano nevím ne
5. Pamatujete si číslo záchranné služby a hasičů?	<u>1</u>2.....3 ano nevím ne

III. Myslííte si, že už máte dostatek zkušeností ze sexuálního života?

1. Může lékař předepsat antikoncepci patnáctileté dívce?	1..... <u>2</u>3 ano nevím ne
2. Je trestný pohlavní styk čtrnáctileté dívky a dospělého muže?	<u>1</u>2.....3 ano nevím ne
3. Jsou u plodu v šestém měsíci těhotenství rozeznat končetiny?	<u>1</u>2.....3 ano nevím ne
4. Je AIDS nevyhlášenou nemocí?	<u>1</u>2.....3 ano nevím ne
5. Je trestné obnažování na veřejnosti, ač nikomu není ublíženo?	<u>1</u>2.....3 ano nevím ne